

La carta d'amor més bonica del món

Frida Kahlo tenia un amant català, Josep Bartolí, que era «la única razón para vivir»

Foto: Nickolas Muray

L'abril del 2015 vam assabentar-nos que sortien a subhasta unes cartes d'amor de l'artista mexicana Frida Kahlo. El destinatari era Josep Bartolí. Un col·leccionista americà va pagar 136.000 dòlars per aquelles vint-i-cinc cartes.

De Frida, ho coneixem gairebé tot; però qui va ser Josep Bartolí?

Nascut a Barcelona el 1910, abans de la guerra es dedica al dibuix i publica les seves il·lustracions al *Papitu*, *L'Esquella de la Torratxa*, etc. La Guerra Civil s'ho endú tot per davant. Només d'aquells anys i fins l'arribada a Mèxic el 1943 se'n podria fer un llibre: travessada la frontera, entra i s'escapa dels camps d'Argelers i St. Ciprien. Arriba a París, d'on fuig en el moment d'ocupació alemanya. Detingut, torna al camp de Bram. Surt i torna al camp del Barcarès. Malalt, és ingressat a l'hospital de Perpinyà. S'escapa i fuig a París. Decideix marxar a Marsella, on és capturat per la Gestapo. L'envien a Dachau en tren. Torna a escapar-se i ara sí, a Marsella aconseguir agafar un barco cap a Tuníssia. Arriba a Casablanca i finalment, a bord del Nyassa, desembarca a Veracruz.

A Mèxic publica *Campos de concentración*, un llibre extraordinari amb uns dibuixos colpidors (una part dels quals són a l'Arxiu Històric de Barcelona). Anys després, s'estableix a Nova York i es dedica al cinema i la publicitat. Allà coneix Frida Kahlo, que tracta d'operar la seva columna vertebral. De l'agost del 1946 al novembre del 1949 mantenen una relació apassionada, en què

destaca la desenfrenada sensualitat d'ella.

Bartolí li deia "mare", així, en català, i ella signa les cartes amb aquest nom en clau: "Mara". Ell va guardar les cartes tota la seva vida.

Segons escriu la periodista Karina Avilés, mesos abans de morir, gairebé cec ("Jo no pinto amb les mans, pinto amb el cor"), va demanar que de la maleta on guardava tots els seus papers en traguessin les cartes de Frida. "Van signades com a «Mara»", va dir. Els hi van donar. Ell les va agafar i les va olorar. Va exclamar: "Mirin, són d'ella". Les reconeixia per l'olor i podia llegir-les de memòria, les tenia gravades al cap.

Bartolí -gran amic del matrimoni Bartra-Murià- va morir a Nova York el 3 de desembre de 1995. Va demanar que les seves cendres fossin llançades al mar, a Premià. I així es va fer. A casa seva i al seu mar acabava el viatge d'aquell per qui, segons Frida Kahlo, era "la única razón para tener ganas de vivir".

La carta:

«Bartolí, anoche sentía como si muchas alas me acariciaran toda, como si en las yemas de tus dedos hubiera bocas que me besaran la piel.

Los átomos de mi cuerpo son los tuyos y vibran juntos para querernos.

Quiero vivir y ser fuerte, para amarte con toda la ternura que tú mereces, para entregarte todo lo que de bueno hay en mí y que sientas que no estás solo.

Cerca o lejos, quiero que te sientas acompañado de mí, que vivas intensamente conmigo, pero sin que mi amor te estorbe para nada en tu trabajo ni en tus planes.

Que forme yo parte tan última en tu vida, que yo sea tú mismo, que si te cuido, nunca será exigiéndote nada, sino dejándote vivir libre, porque en todas tus acciones estará mi aprobación completa.

Te quiero como eres, me enamora tu voz, todo lo que dices, lo que haces, lo que proyectas. Siento que te quise siempre, desde que naciste, y antes, cuando te concibieron. Y a veces siento que me naciste a mí.

Quisera que todas las cosas y las gentes te cuidaran y te amaran, y estuvieran orgullosas como yo de tenerte. Eres tan fino y tan bueno que no mereces que te hiera la vida.

Te escribiría horas y horas, aprenderé historias para contarte, inventaré nuevas palabras para decirte en todas que te quiero como a nadie.»

Frida Kahlo, Mara, a Josep Bartolí. "Nuestra primera tarde solos. 29 de agosto (de 1946)"

En un telegrama posterior, del dia de Sant Esteve de 1946, "Mara-Kahlo" li diu:

«Sr. José Bartolí. Hotel Artinique

Temo carta última no llegue a tiempo. Esperanza firme esperándote. Cuidate mucho mi amor. No dejes de escribirme donde quiera que andes. Palomas más tuyas que nunca volarán cerca de ti cuando quieras. Llámala pronto. Feliz viaje, mi vida. Mara»

Quim Torra, @quimtorraipla (<https://twitter.com/QuimTorraIPla>)

Una selecció de les cartes d'amor que Frida Kahlo va adreçar a Josep Bartolí. Foto: Doyle

Un dels retrats que Frida Kahlo va enviar al seu amant català. Foto: Doyle

Josep Bartolí (1910-1995). Foto: Doyle